

Riigikogu Toimetistes nr 6 kirjutab võimu raskest koormast Tartu Ülikooli emeriitprofessor, praegune Riigikogu liige Ülo Vooglaid. Essee on kirjutatud temale omases väga isiklikus laadis, mis on tuttav paljudele ja paljudele ka meeldib. Autori arvamuste ja arutluskäikudega võib nõustuda või mitte. Kuna tegemist on poliitilise esseega ja mitte teadusliku artikliga, ei tulegi sellelt hoolikat põhjendatust nõuda. Siiski on Ülo Vooglaidi väidete hulgas selliseid, mis puudutavad sotsiaalteaduste praegust seisust ja mida selguse mõttes pean vajalikuks kommenteerida.

"Meil puudub veel võimuteooria," kirjutab Vooglaid. Ütlus üllatab, sest teadupoolest on sotsiaalteadused tegelnud üpris kaua võimuga seotud küsimustega ja esitanud ka palju erinevaid teooriaid. Kas on mõeldud, et need Eesti olude analüüsimiseks ei sobi ning vaja oleks luua hoopis uus, senistest erinev teooria? Sellisel juhul oleks lugeja põhjenduste eest tänulik.

Edasi osutab autor Eesti sotsiaalteaduste väidetavatele puudujääkidele: "Paraku ei ole üldse uuritud, mil määral on Eestis võim elanikele omane" (lk 12). "Tõepoolest, Eestis ei ole toimunud iseseisvusaja jooksul ühtki uuringut, mille objektiks oleks olnud võõrdumine, võõrandumine, indolentsus, marginaalsus, deprivaatsus ja teised sotsiaalsed pinged. Keegi ei tea nende nähtuste ulatust ja põhjusi, seoseid ja toimeid" (lk 13).

Tõe ja kolleegide õiglase tunnustamise huvides tuleb siiski öelda, et Eesti sotsiaalteadlased on uurinud ja uurivad praegugi näiteks inimeste suhtumist võimuinstitutsioonidesse, töötust, vaesust, tõrjutust, regionaalse arengu erinevusi, alkoholi ja teiste uimastite tarvitamist, kuritegevust, sugudevahelist ebavõrdsust ja paljusid teisi olulisi küsimusi, mida minu arust võib arvata eelnevas tsitaadis nimetatud uurimisteede hulka. Mõnda nendest uurimustest on kajastanud ka Riigikogu Toimetised. Eeldatavasti on professor Vooglaid Eesti teiste sotsiaalteadlaste töödega tuttav ja seetõttu üllatab tema hinnang, mis näib eitavat kõike senitehtut. Loodan, et mõni tema tulevastest kirjatöödest sisaldab kas põhjenduse või täpsustuse.

Uurimusi ja nende tegijaid peaks muidugi rohkem olema. Eelkõige tekitab muret aga asjaolu, et ka olemasolevaid teadustöid kipuvad poliitiliste otsuste tegijad kas ignoreerima või täiesti demagoogiliselt käsitlema. Viimase kohta võib tuua näiteks, kuidas mõned poliitikud tõlgendasid hiljuti avalikkuses uurimiskeskuse Praxis uurimistulemust sotsiaaltoetuste puuduliku efektiivsuse kohta vaesuse tõrjumisel. Selles nähti justkui põhjendust toetuste veelgi suuremale suunamisele, ja nimelt mittevastele. Professor Vooglaid on ise nii kõnealuses kui ka teistes sõnavõttudes nõudnud poliitikuilt paremat teadusuuringute tundmist ja nendega arvestamist. Paraku kutsub ta oma eeskujuga üles just vastupidiselt toimima.